

VIITE Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallintasuunnitelma

ASIA **Kuuleminen ehdotuksesta tulvariskien hallintasuunnitelmaksi**

Kemijoen tulvaryhmä on valmistellut ehdotuksen tulvariskien hallintasuunnitelmaksi. Suunnitelmaa valmistellaan nyt vuosiksi 2016–2021. Yleisölle on annettu mahdollisuus vaikuttaa suunnitelmiin 1.10.2014–31.3.2015 käynnissä olevan kuulemisen aikana. Suunnitelmassa esitetään millaisilla toimenpiteillä tulvista aiheutuvia vahinkoja voidaan ehkäistä ja vähentää.

Tulvariskien hallintasuunnitelmissa esitetään tulvariskien alustava arviointi, tulva-vaara- ja tulvariskikartat sekä arviot tulvavahingoista. Suunnitelmissa käydään lisäksi läpi tulvariskien hallinnan tavoitteet ja toimenpiteet tulvariskien estämiseksi ja vähentämiseksi, suunnittelun aikainen sidostahojen ja kansalaisten osallistuminen ja kuuleminen sekä suunnitelman ympäristövaikutuksia kuvaava ympäristöselostus

Kemijärven kalastusalueen lausunto on lähtökohtaisesti sellainen, että epäkohdat, moitteet ja väitteet on perusteltu asiaa koskeviin lakeihin ja asetuksiin viitaten. Asiakohtiin on liitetty otteet kulloisestakin laista ja asetuksesta, jotta tulvatyöryhmän jäsenet voivat itsenäisesti pohtia suunnitelmaa, tehtyjä päätöksiä ja toimintaa ja verrata niitä lausunnossa mainittuihin seikkoihin.

Kalastusalueen mielestä tulvansuojelusuunnitelman tulee olla tulvariskilakia ja siihen nivoutuvia lakeja sekä asetuksia tarkasti noudattava. Kyseessä on tärkeä ihmisten terveyteen, omaisuuden suojaan, viihtyisyyteen, luonnonarvoihin, kalastoon, toimeentulomahdollisuuksiin ja voimassa oleviin päätöksiin kytkeytyvä suunnitelma, jolla ei saa olla energiahyöty- eikä poliittisia tavoitteita.

Kemijärven kalastusalue toteaa lausuntonaan seuraavaa:

1. Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman laatimiseksi nimitetyn tulvatyöryhmän kokoonpano on, asian laajuus ja vaikuttavuus huomioiden Tulvariskilain (620/2010) 15 §:n vastainen. Puheenjohtaja Mannisen toiminta useissa tulvatyöryhmän kokouksissa osoittaa piittaamattomuutta asiaa koskeviin lakeihin ja asetuksiin, jonka seurauksena tulvatyöryhmän toiminta on keskittynyt ainoastaan ja vain Kemihaaran altaan saamiseen tulvansuojelutoimenpiteiden ainoaksi vaihtoehdoksi.

Esitys: Tulvatyöryhmä esittää MMM:lle puheenjohtajan vaihtamista virkavastuulliseen henkilöön esim. SYKE:stä, objektiivisen suunnitelman aikaansaamiseksi. Tulvatyöryhmä esittää MMM:lle tulvatyöryhmän täydentämistä Kemijärven ja Yli-Kemin kalastusalueiden yhteisellä edustajalla.

2. Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotus on Vesienhoitolain, Vesienhoitoasetuksen ja Terveysturvallisuuslain vastainen. Tulvatyöryhmä esittää suunnitelmassa

ensisijaisena vaihtoehtona uutta tekoallasta nk. Vuotos-alueelle, tuomatta esille ympäristöselostuksesta annetun lain ja asetuksen edellyttämiä selvityksiä toimenpiteen vaikutuksista ihmisten terveyteen suunnitelman valmisteluvaiheessa.

Ympäristöselostus tarkastelee tulvansuojelutoimenpiteiden vaikutusta kalatalouteen nykytilanteeseen verrattuna, kun se allasvaihtoehdon kyseessä ollen tulisi arvioida vähintään 20 vuoden päähän. Tällöin tarkasteluun tulisi mukaan vesistön tilan ja kalatalouden kehittyminen po. aikajaksolle suunniteltujen/-vien kehittämistoimenpiteiden arviointien tulosten pohjalta.

3. Tulvatyöryhmä on ohittanut Patoturvallisuuslain mukaisten toimenpiteiden toteuttamisen vaikutukset Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaan. Patoturvallisuuslain vaatimukset Kemijärven säännöstelypatojen vahvistamisesta ja korottamisesta 1/5000-1/10000 tulvien varalle ovat ehdottomat.

Edellä esitetyn perusteella:

Kemijoen tulvatyöryhmä toteaa suunnitelmaehdotuksen vesienhoitolain, -asetuksen ja terveydensuojelulain vastaiseksi ja valmistelee uuden ehdotuksen Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaksi.

- Suunnitelman peruslähtökohdaksi otetaan varautuminen 1/100v-tulvavahinkojen torjumiseen valtakunnallisen linjan mukaisesti.
- Kulumassa olevalla tulvariskien hallintakaudella 2016 - 2021 suunnitellaan ja toteutetaan
- Rovaniemen tulvapenkereet 1/50a-tulvavahinkojen torjumiseksi, jotka toteutetaan valtion ja Rovaniemen kaupungin rahoituksella.

Perustelu: Osittain Rovaniemen kaupungin kaavoitusvirheistä, ja toisaalta valtion kokonaan tai osittain rahoittamien Ounasjoen valuma-alueella tehdyistä, tulvavesien luontaista pidätyskykyä heikentävistä toimenpiteistä (ojitukset, auraukset) johtuen, tulvapenkereitten toteuttamiskustannukset kuuluvat em. tahoille.

- Kemijärven säännöstelyyn liittyvien patojen ja penkereiden vahvistus ja korotus.

Perustelu: Patoturvallisuuslaki ja -asetus. Toteuttamis- ja kustannusvastuu on Kemijoki Oy:llä. Laki on tullut voimaan vuonna 2010, eikä patoturvallisuussuunnitelma ole vielääkään valmis.

- Kehitetään ennustemalleja poikkeuksellisten tulvien ennusteiden aikaistamiseksi nykyisestä. Toteutus: SYKE ja muut asiaan liittyvät viranomaiset

Tulvariskien hallintasuunnitelman arvioinnin on laatinut diplomi-insinööri Jukka Vaarala Kemijärveltä. Lausuntomme yksityiskohtainen perustelu on oheisena liitteenä.

Kemijärvellä 30.3.2015

KEMIJÄRVEN KALASTUSALUE

Pekka Karppila
hallituksen puheenjohtaja

Vesa Alppiranta
hallituksen jäsen

TULVARISKIEN HALLINTASUUNNITELMAN ARVIOINNIN PERUSTELUT

Laki tulvariskien hallinnasta 15§

Tulvaryhmän tehtävänä on viranomaisten yhteistyön järjestäminen ELY-keskusten, maakuntien liitojen, kuntien ja alueiden pelastustoimen kesken **sekä muiden viranomaisten ja etutahojen kytkeminen suunnitteluun vuorovaikutuksen avulla.**

Asetuksessa tulvariskien hallinnasta (659/2010) ei ole tarkennusta vuorovaikutuksen tavoista.

Kemijoen tulvaryhmässä toimii pysyvänä asiantuntijana Kaj Hellsten (varalla Jussi Pyyny)/Kemijoki Oy.

Vaikka tulvansuojelusuunnitelmat luonnollisesti koskevat myös Kemijoki Oy:tä, olisi yhtiön vuorovaikutus voitu järjestää mm. erillisenä kuulemisena tai lausuntomenettelyn kautta, niin kuin on menetelty muiden viranomaisten ja etutahojen suhteen

Lapin liiton tulvatyöryhmän kokoonpanopäätöksestä ei ilmene, miksi pysyviksi asiantuntijoiksi ei kutsuttu, altaan mahdollisen toteuttamiseen liittyviä haitankärsijätahoja, vaikka Lapin liitolla oli jo ennakkoon tiedossa tulvariskien hallintasuunnitelman tavoite ja lopputulos.

5. 30.08.2010 Lapin liiton hallitus päättää tulvatyöryhmän kokoonpanoperiaatteista:

” Kemijen vesistöalue on laaja. Se ulottuu 13 kunnan alueelle: Kemi, Kemin maa, Tervola, Rovaniemi, Sodankylä, Kemijärvi, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Kittilä ja Enontekiö sekä pieniltä osin myös Simo, Ranua ja Posio. Tulvat ja tulvasuojeluratkaisut ml. **Kemihaaran monikäyttöallas** koskettavat näistä yhdeksää ensin mainittua, minkä vuoksi on perusteltua pyytää edustus tulvaryhmään vain niistä”

Jo tulvatyöryhmän perustamisvaiheessa oli siis tiedossa Kemihaaran allasvaihtoehdon mukanaolo tulvansuojelutoimenpiteissä.

Ilmeisesti muodollisuuden vuoksi jäseniksi on kuitenkin kutsuttu aatteellisten Kemijoen Vesiensuojeluyhdistyksen ja Lapin luonnonsuojelupiirin edustus.

Tulvaryhmän kokoonpanosta puuttuu mm. Kemijärven Kalastusalueen ja Yli-Kemin kalastusalueen edustus, joiden vastuualueena on mahdollisen altaan haitoista suurimmat haitat kärsivien vesistöalueiden, Kemijärven ja Yli-Kemin kalatalouden kehittäminen.

Kalastusalueiden rooli kalavesien kehittäjänä yhteistyötahojen kanssa on yhtä merkittävä kuin Kemijoki Oy:n rooli vesistön voimatalousrakentamisessa.

Tulevaisuuden tavoitteina kalastusalueilla on entisestään parantaa Kemijärven ja sen

yläpuolisen **vapaan** vesistön kalataloudellista tilaa. ”Kemijoen vesistöalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015” antaa puitteet ja ohjeistuksen, joiden pohjalta tulevia toimenpiteitä on jo ryhdytty suunnittelemaan. Uuden kalastuslain myötä Kemijärven ja Yli-Kemin kalastusalueet tullaan yhdistämään yhdeksi hallintokokonaisuudeksi, joka merkitsee kalataloussuunnitteluun synergiaetua.

Nykyisestä kalastusaluekohtaisesta kalavesien käyttö- ja hoitosuunnittelusta ryhdytään po. vesistöalueelle tarvittavia toimenpiteitä tarkastelemaan koko alueen kalataloudellisen ja yhteiskunnallisen hyödyn kannalta.

Edellä olevaan viitaten tulvatyöryhmän kokoonpano on energiahyötypainotteinen ja Tulvariskilain 15 §:n vastainen, koska suora lainmainitsema vuorovaikutus on annettu vain Kemijoki Oy:lle.

Tällä suoralla vuorovaikutuksella on suuri merkitys suunnittelussa, koska haitankärsijätahojen kuuleminen työryhmän kokouksissa olisi tuonut tärkeitä ja tarpeellisia näkökulmia objektiivisen suunnitelman aikaansaamiseksi.

Tulvatyöryhmän puheenjohtajaksi on nimitetty Hannes Manninen. Tulvatyöryhmän tulisi olla puolueeton ja objektiivisesti sekä mahdollisimman laaja-alaisesti tulvariskien hallintasuunnitelmaan vaikuttavia asioita esiin tuova ja pohtiva toimielin.

Kun puheenjohtajana on toiminut aikaisemmasta menneisyydestään tunnettu aktiivinen Vuotos-rakentaja, mm. kuntaministerinä ja Lapin liiton hallituksen puheenjohtajana toimiessaan, ja ainoana ulkopuolisena asiantuntijana energiahyödyn saajan, Kemijoki Oy:n, lakimies, tulvatyöryhmän kokoonpano ei täytä demokraattisen päätöksenteon kriteereitä.

VESIENHOIDON TAVOITTEIDEN HUOMIOIMINEN TULVARISKIEN HALLINTASUUNNITELMASSA

Suunnitelman vesienhoidon tavoitteiden huomioimista koskevassa osiossa mainitaan mm.:

Vesienhoidon kannalta kielteisen toimenpiteen hankesuunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota vesienhoidon ympäristötavoitteisiin ja pyrkiä lieventämään vaikutuksia. Kielteistä toimenpidettä ei tulisi vesienhoitolain (luku 4, 23§) mukaan edistää ellei

- 1) hanke ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeä ja se edistää merkittävästi kestävästä kehitystä, ihmisten terveyttä tai ihmisten turvallisuutta;
- 2) haittojen ehkäisemiseksi on ryhdytty kaikkiin käytettävissä oleviin toimenpiteisiin;
- 3) tavoiteltaviin hyötyihin ei päästä muilla teknisesti ja taloudellisesti kohtuullisilla ja ympäristön kannalta merkittävästi paremmilla keinoilla kuin vesimuodostuman muuttamisella.

Edellä mainittu lain kohta on tulvansuojelutoimenpiteiden priorisoinnin kannalta ratkaisevan tärkeä ja myös siltä kannalta, kuinka hyvin tulvariskien hallintasuunnitelma on vesienhoitosuunnitelman ja Natura 2000-ohjelman kanssa yhteensopiva.

Myöhemmin esille tulevassa ympäristöselvityksessä (Ramboll Finland) on hyvin suppeasti arvioitu tulvansuojelualtaan mm. terveydellisiä vaikutuksia, ja nekin

koskevat haittavaikutuksia suunnitellussa altaassa. Suurimmat kalataloudelliset ja terveydelliset haitat tulevat allasvaihtoehdossa koskemaan Kemijärveä, sen kalastoa, kalastusta Kemijärvessä ja Kemijärven kaupungin asukkaiden terveyttä.

Altaan rakentamisaikana ja useita vuosia sen jälkeen Kemijärvi muuttuu tulvansuojelualtaan ravinteiden, metyylielohopean, raskasmetallien, sulfidiyhdisteiden, alumiiniyhdisteiden ja mahdollisesti jopa Cesium-laskeutumien saostusaltaaksi. Laimentuneina nämä tulevat olemaan haittatekijöitä koko alapuolisessa Kemijoessa aina Perämereen saakka.

Maaperätutkimusta Vuotos-alueelta ei ole saatavissa, mutta myös muiden haitta-aineiden kuin ravinteiden ja metyylielohopean kulkeutumistodennäköisyys Kemijärveen ja sen alapuoliseen vesistöön on 100 % kun nk. Saulin tulvan toistumistodennäköisyydeksi on esitetty 0,4 %/100 vuotta, joka on Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman pääkriteeri tulvansuojelualtaalle Vuotos-alueelle. Siis yhden mahdollisen tulvan perusteella rakennetaan allas, jonka aiheuttaa varmuudella useiden vuosien terveyshaitat.

Lokan ja Porttipahdan ja Kemihaaran altaan metyylielohopeavaikutuksia, eikä muitakaan alapuoliseen vesistöön kulkeutuvien aineiden haittavaikutuksia voi suoraan verrata keskenään. Suunniteltu allas sijaitsee välittömästi Kemijärven yläpuolella, jolloin kaikki haittavaikutukset tulevat monikertaisina verrattuna Lokan ja Porttipahdan aikoinaan aiheuttamiin haittoihin. Tämä johtuu altaiden etäisyyseroista Kemijärveen.

Tällä hetkellä tunnetuista haitoista merkittävin aiheutuu metyylielohopean rikastumisesta petokaloihin.

Metyylielohopea on elohopeametallin orgaaninen, ihmiselle vaarallinen muoto. Sen molekyylikaava on CH_3Hg^+ . Luonnonvesistöihin joutunut elohopea muuttuu muun muassa bakteeritoiminnan seurauksena metyylielohopeaksi. Metyylielohopea ei liukene veteen, mutta rikastuu ravintoketjussa. Päinvastoin kuin dioksiinit ja PCB-yhdisteet, se ei kerry eliöiden rasvaan vaan valkuaisaineisiin. Erityisesti petokalot, sekä kaloja syövät eläimet kuten ihminen, altistuvat suurimmille pitoisuuksille. Suomen kaloista suurimmat pitoisuudet ovat isossa hauissa, mutta myös muissa petokaloissa kuten isossa kuhassa ja mateessa voi olla suuria pitoisuuksia.

Myrkyllisyys ihmiselle

- Ihminen saa kehoonsa elohopeaa ravinnosta ja Suomessa suurin lähde on kalan syönti. Elimistöön joutunut metyylielohopea pääsee rasvaliukoisena aineena helposti hermostoon. Elohopeamyrkytyksen oireisiin [1] kuuluvat tunto- ja näköhäiriöt, ataksia, käsien ja jalkojen puutuminen, lihasheikkous, supistunut näkökenttä, kuulovaurio ja puhehäiriö. Vaikeissa tapauksissa myrkytysoireet jäävät pysyviksi ja äärimmäisissä altistuksissa, kuten Minamitan syndroomassa oireisiin lukeutuvat psykiatriset oireet, halvaus, kooma ja kuolema, jotka seuraavat viikoissa ensimmäisten oireiden esiinnyttyä.

- Kaikkein herkimmin vaikutukset kohdistuvat kehittyvään sikiöön. Tulokset normaalista ravinnosta saatavan metyylielohopean vaikutuksista ovat toistaiseksi ristiriitaisia, koska kahdessa erittäin paljon kalaa käyttävässä väestössä on saatu erilainen tulos, Färsaarilla on nähty lievän hermoston kehityksen hidastumisen liittyvän suureen metyylielohopeapitoisuuteen mutta Seychelleillä ei. Suomessa on kuitenkin suositeltu, ettei raskaana olevien tulisi

käyttää haukea lainkaan. (Lähde: Wikipedia)

Kemijärven mateita tutkitaan tällä hetkellä syiden selvittämiseksi, miksi osalla mateista sukuelimet ovat surkastuneet. Häiriön aiheuttajaksi epäillään pohjasedimenttiin Kemijärven sellutehtaan jätevesistä rikastuneita kloorifenoliyhdisteitä. Poissuljettu ei ole myöskään se, että sedimentissä on jäänteitä metyylielohopeayhdisteistä. Kloorifenolit ovat syöpää aiheuttavia. (Wikipedia).

Uusimpien tutkimusten mukaan alumiini on solumyrkky, joka rikastuu ravintoketjun huipulle ihmiseen aiheuttaen syöpää ja mm. Alzheimerin tautia. SYKE:n ainakin yhdestä tutkimuksesta (2012) käy ilmi, että alumiini rikastuu kaloihin (särki, ahven), ja näin ollen myös petokaloihin.

Tietoa siitä, miten kloorifenolit, raskasmetallit, alumiini ja metyylielohopea mahdollisesti reagoivat keskenään happamuuspiikkien aikana, ei ole saatavissa, mutta koska, kaikki em. aineet ovat terveydelle vaarallisia, yhteisvaikutus ei voi olla kuin entistä suurempi riski ihmisten terveydelle.

Suunnitellun altaan terveyshaitat tulevat olemaan niin merkittävät, että kalavesien omistajat joutuvat vakavasti harkitsemaan jopa petokalojen kalastuksen kieltämistä kokonaisuudessaan useiksi vuosiksi altaan toteuttamisen jälkeen, mikäli terveysviranomaiset katsovat tarpeelliseksi asettaa Kemijärven ja alapuolisen vesistön petokaloille käyttökieltoja tai rajoituksia. Terveysriskien syntyminen johtaa vastuukysymykseen. Kuka vastaa, jos terveydelle vaarallisten aineiden seurauksena syntyy sikiövaurioita saaneita lapsia, tai syöpäkuoleman kuolinsyytutkimuksessa syövän aiheuttajalla voidaan osoittaa kiistaton yhteys em. mainittuihin, allashankkeesta johtuviin, haittoihin.

Tulvasuunnitelma on ensisijaiseksi vaihtoehdoksi nostetun Kemihaaran altaan vuoksi jyrkästi koko vesienhoitolain ja erityisesti 23 §:n vastainen. Sen lisäksi suunnitelma on Terveydensuojelulain (763/1994) (po. suunnitelma sivu 30) vastainen.

Vesienhoitolaki 23§

Kielteistä toimenpidettä ei tulisi vesienhoitolain (luku 4, 23§) mukaan edistää ellei

1) hanke ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeä ja se **edistää merkittävästi** kestäväää kehitystä, **ihmisten terveyttä** tai ihmisten turvallisuutta;

Tulvasuojelusuunnitelman ensisijainen vaihtoehto, Kemihaaran allas, ei edistä ihmisten terveyttä, vaan päinvastoin heikentää sitä

Terveyshaittojen aiheuttaminen on otettava tulvariskien hallintasuunnitelman priorisoinnissa vähintään yhtä merkittävänä tekijänä kuin yleinen etu, joksi on arvioitu 86,1 milj.euroa Rovaniemellä syntyvien tulvatuhojen torjumiseksi 1/250-tulvatilanteessa. Todellisuudessa 86.1 milj. euroa on räikeästi ylimitoitettu.

Asuinrakennusten suojaamiselle asetettu tavoitetaso 1/250-tulva on kohtuuton ja poikkeaa valtakunnan linjasta. Missään muualla Suomessa asuinrakennuksille ei ole asetettu vastaavaa tavoitetta. Asetettu tavoite merkitsee tulvasuojelua myös niille alueille, joille tällä hetkellä voidaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaan turvallisesti rakentaa. Eli rakennuslupia voidaan myöntää alueille, jotka tavoitteen mukaan tulisi suojella tulvilta. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan alueet, jonne voidaan turvallisesti rakentaa, eivät ole tulvariskialuetta eikä niille ole tarpeen kohdistaa

mitään erityisiä tulvasuojelutoimenpiteitä kuten nyt hallintasuunnitelmassa esitetään. Kyseisellä tavoitetasollahan tuo ”yleinen etu” kasvaa sitä mukaa kuin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisille ei-tulvariskialueille rakennetaan uutta rakennuskantaa.

Rovaniemen kaupunki (KH 7.10.2013), eräät sen asukasyhdistykset, Jaakko Ylitalo ja muut ovat vaatineet tulvasuojelusuunnitelman pääkriteeriksi toimenpiteitä valittaessa 1/250 tulvavahinkojen torjumisen.

Rovaniemen kaupunki/tekniset palvelut/kaavoitus on 13.1.2015 (Nivavaara, Katajarinne), 3.2.2015 (Koivikkopuisto), 19.1.2015 (Puomikuja-Ylikyläntie) ja 9.2.2015 (Kaavaselostus/Valionranta-Koskipuisto) tehnyt kaavoitukseen liittyviä päätöksiä, joissa on käytetty tulvariskirajana HQ 1/100.

Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelma sivu 88

”Rovaniemen keskustan osayleiskaavan kaavamääräys:

Alaville alueille rakennettaessa tulee huomioida tulva- ja kosteusvahinkojen vaara. Rakennuksen alimmat kastuvat rakenteet on sijoitettava vähintään 0,5 metriä ylemmäksi kuin kerran 100 vuodessa laskettu tulvakorkeus (HW 1/100), elleivät kaavan

hyväksymisen jälkeen valmistuvat selvitykset osoita muuta taikka rakennusluvan myöntävä viranomainen ei olosuhteista johtuen vaadi rakennusta sijoitettavaksi korkeammalle. Mikäli em. Tulvakorkeus on joskus ylitetty (esim. jääpatotulva), tämä korkeampi korkeus on otettava määrääväksi alimpia rakentamiskorkeuksia määritettäessä.”

Edellä olevan kaavamääräyksen perusteella, Rovaniemen kaupunki on (KH 7.10.2013) määritellesään tulvavahinkoa aiheuttavaa tulvariskirajaa tukeutunut joskus aikaisemmin sattuneisiin tulviin (Saulin tulva 1859 1/300, suurtulva 1910 1/150), joka tarkoittaa sitä, että kaavamääräystä noudattaen, kaikki aikaisemmat kaava- ja rakentamispäätökset ja myös em. kaavavalmistelupäätökset sijoittuvat tulvariskialueelle.

Lapin Ely-keskus on kaavoitusta ja rakennustoimintaa ohjaava ja valvova viranomainen, joka on ohjeistanut:

”Rovaniemen alueella rakentamiskaavat sekä alimpien kastuvien rakenteiden korkeudet määräytyvät pääosin kerran 100 vuodessa toistuvalla vesistötulvalla, johon lisätään 0,5 metriä”

Edellä mainitut Rovaniemen kaupungin kaavoitustoimenpiteet noudattavat 1/100 tulvariskikriteeriä.

Tämä todistaa 1/250 tulvakriteeripäätöksen (KH 7.10.2013) perustuvan pyrkimykseen vaikuttaa Kemijoen tulvatyöryhmän suunnitteluun 1/250 tulvariskikriteerin saamiseksi suunnitelman peruslähtökohdaksi. Kriteerin mukaiseksi ensisijaiseksi vaihtoehdoksi tulvariskien hallinnassa päätettiin tulvatyöryhmän kokouksessa 6 §8/10.10.2013

(Kh:n päätös 7.10.2013). Ilman vaihtoehtoja toimenpidettä/toimenpiteitten yhdistelmää ainoaksi tulvariskien hallintatoimenpiteeksi jää Kemihaaran allasvaihtoehto. Tämän kriteerin perusteella myöskin ”merkittävä yhteiskunnallinen hyöty”, 100 milj. euron tulvavahingot pelkästään Rovaniemellä (Ylitalo/ Rovaniemen asukasyhdistykset) saadaan tukemaan Kemihaaran allasvaihtoehtoa.

Rovaniemen kaupungin osallistuminen rahoittajana Koskikara Konsultointi Ky:n/Rovaniemen asukasyhdistykset toimintaan 1/250-tulvariskikriteeriin perustuvan propagandan levittämiseen kunnallisten päättäjien, viranomaisten ja tavallisten kansalaisten keskuuteen osoittaa syvällistä tahallisuutta, joka osaltaan asettaa koko suunnitelman kyseenalaiseksi.

YMPÄRISTÖSELOSTUS

Tulvatyöryhmän 11., viimeisessä kokouksessa, käsiteltiin tulvariskien hallintasuunnitelmien hyväksyminen ja ympäristöselostus

5§ Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotuksen hyväksyminen.

Hallintasuunnitelman luonnosta käsiteltiin edellisessä tulvaryhmän kokouksessa.

Kokouksessa esitettiin muutoksia hallintasuunnitelmaluonnokseen (versio 4.8.2014). Anna Kurkela Lapin ELY-keskuksesta käy läpi muuttuneet kohdat hallintasuunnitelmaehdotuksesta. Edellisen kokouksen jälkeen on hallintasuunnitelmasta laadittu käännöstöitä varten tiivistelmä. Tiivistelmä esitetään hallintasuunnitelman liitteenä.

Päivitetty (15.9.2014) ehdotus Kemijoen vesistöalueen hallintasuunnitelmaksi on esitetty esityslistan liitteenä 1.

Esitys: Käydään läpi muuttuneet kohdat Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotuksesta ja hyväksytään ehdotus hallintasuunnitelmaksi 1.10.2015 alkavaan yleiseen kuulemiseen.

Päätös: Käytiin ensin yleiskeskustelua hallintasuunnitelmaehdotuksesta, jonka jälkeen käytiin hallintasuunnitelma läpi luku kerrallaan.

Luvun 8 käsittelyn aikana Pelkosenniemen ja Savukosken kunnan edustajat totesivat, että ovat Rovaniemen asuinrakennuksia koskevan tavoitetasen osalta sitä mieltä, että tavoitetasen tulisi olla 1/100a kuten muuallakin Suomessa. Kannanotot päätettiin merkitä pöytäkirjaan.

Luvun 9 käsittelyn aikana Savukosken kunnan edustaja totesi, että on samaa mieltä Pelkosenniemen kunnan 10.3.2014 kokouksessa esittämän päätösesityksen kanssa (varsinainen vaihtoehto tulvariskien hallintasuunnitelmaan olisi vaihtoehto 3, Kemijärven varastotilavuuden kasvattaminen). Savukosken kunnan edustajan kannanotto päätettiin merkitä pöytäkirjaan.

Luvun 11 käsittelyn aikana Lapin ELY-keskuksen edustaja totesi, että Lapin ELY-keskus jättää hallintasuunnitelmaan eriävän mielipiteen toimenpiteiden priorisoinnista, jos allas-toimenpide esitetään ensisijaisena toimenpiteenä. Savukosken ja Pelkosenniemen kunnan edustajat totesivat, että eivät kannata allas-toimenpiteen ensisijaiseksi priorisoimista. Ilmoitus päätettiin merkitä pöytäkirjaan.

Lisäksi luvun 11 käsittelyn aikana päätettiin yksimielisesti nimetä toimenpide Säännöstelytilavuuden kasvattaminen Kemijoella uudelleen. Uusi toimenpiteen nimi on Tulvavesien pidättäminen vesistöalueella uudella säännöstelyaltaalla. Sovittiin yksimielisesti eräistä täsmennyksistä ja korjauksista hallinta-

suunnitelmaehdotukseen ja hyväksyttiin ehdotus Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaksi 1.10.2014 alkavaan yleiseen kuulemiseen.

6 § Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman ympäristöselostus

Lain mukaan tulvariskien hallintasuunnitelman osana on esitettävä ympäristöselostus. Lapin ELY-keskus on tilannut ympäristöselostukset Ramboll Finland Oy:ltä. Ensimmäiset luonnokset ympäristöselostuksista on saatu. Ympäristöselostus on ollut Lapin ELY-keskuksessa sisäisellä kommenttikierroksella ja ympäristöselostus on konsultilla päivitettävänä. Lisäksi ympäristöselostuksia käsitellään SOVA-lain (200/2005, 8 §) mukaisessa viranomaisneuvottelussa 22.9.2014.

Esitys: Käydään läpi ympäristöselostuksen sisältö ja merkitään tiedoksi.

Päätös: Niina Karjalainen ja Anna Kurkela poistuivat kokouksesta klo 11:35. Maiju Hyry jatkoi sihteerinä.

Päätettiin valtuuttaa Ely-keskus tekemään ympäristöselostukseen korjaukset ja täydennykset kokouksessa käydyin keskustelun pohjalta ja varattiin tulvaryhmän jäsenille vielä kuluva viikko aikaa esittää kommenttejaan Karjalaiselle ja Kurkelalle. Ely-keskus asettaa viimeistellyn ympäristöselostuksen nähtäville osana Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotusta.

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005

3 § Yleinen velvollisuus selvittää ympäristövaikutukset

*Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin **valmistelun kuluessa**, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.*

8 § Suunnitelman tai ohjelman ja ympäristöselostuksen valmistelu sekä siitä tiedottaminen

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen selvittää ja arvioi suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen. **Ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.**

Suunnitelman tai ohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää asiasta mielipiteensä. Vastaava aineisto on mahdollisuuksien mukaan julkaistava myös sähköisesti.

Ilmoitettaessa valmistelun aloittamisesta ja mahdollisuudesta mielipiteen esittämiseen noudatetaan muutoin, mitä kyseessä olevan suunnitelman tai ohjelman valmistelusta säädetään. Jos ilmoittamisesta ei säädetä erikseen, noudatetaan, mitä hallintolain 41, 55 ja 62 §:ssä säädetään.

Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen, kun otetaan huomioon suunnitelman tai ohjelman sisältö, tarkoitus ja yksityiskohtaisuus. Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia. Ympäristöselostuksen sisällöstä ja muiden viranomaisten kuulemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tulvariskien hallintasuunnitelman mukaan suunnitelman tai ohjelman valmistelun yhteydessä on valmisteltava säädösten edellyttämä ympäristöselostus.

Ympäristöselostus laaditaan osana muuta valmistelua ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Tulvariskien hallintasuunnitelmasta päättää ja siten myös ensikädessä hyväksyy Kemijoen tulvatyöryhmä. Näin ollen tulvatyöryhmän päätös ”Ely-keskus asettaa viimeistellyn ympäristöselostuksen nähtäville osana Kemijoen vesistöalueen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotusta” tulvatyöryhmän viimeisessä kokouksessa, jossa samanaikaisesti ”Sovittiin yksimielisesti eräistä täsmennyksistä ja korjauksista hallintasuunnitelmaehdotukseen ja hyväksyttiin ehdotus Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaksi 1.10.2015 alkavaan yleiseen kuulemiseen” on ko. lain 200/2005 vastainen. Ympäristöselostus olisi pitänyt olla tulvatyöryhmän käytettävissä ja yleisesti nähtävillä viimeistään heti sen jälkeen, kun Kemihaaran allasvaihtoesto ensimmäisen kerran tuli tulvariskien hallinnan vaihtoehdoksi.

Tulvatyöryhmässä että ympäristöselostuksessa olisi pitänyt paneutua erittäin perusteellisesti priorisoinnin perusteella ensisijaiseksi vaihtoehdoksi valitun nk. tulvasuojelualtaan vaikutuksista kalatalouteen ja kalakantoihin, ja ennen kaikkea terveyshaittoihin, joita on odotettavissa altaan rakentamisen yhteydessä ja vuosikautia sen jälkeen.

Ympäristöselostuksen kohdassa 8 todetaan:

8. SUUNNITELMAN VAIKUTUKSET

Tulvariskien hallintasuunnitelman vaikutuksia on arvioitu asiantuntija-arviona ja materiaalina on hyödynnetty suunnitteluun liittyviä asiakirjoja. Arvioinnissa on huomioitu toimenpiteiden mahdolliset sosiaaliset, ekologiset, kulttuuriset ja alue- ja yhdyskuntarakenteelliset negatiiviset ja positiiviset vaikutukset. Tulvasuojelun kannalta toimenpiteiden vaikutukset ovat lähtökohtaisesti positiivisia. Arviointi on tehty siten, että sen sisältö vastaa SOVA-asetuksen (347/2005) 4 §:ssä esitettyjä vaatimuksia.

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan vaikutuksia alueen väestöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin, viihtyvyyteen ja virkistyskäyttöön.

Ympäristöselostuksen perusteella ihmisten terveyshaittoihin liittyviä tekijöitä ei ole olemassa.

Tekoallashankkeet edellyttävät ympäristövaikutusten arviointimenettelyä (YVA-prosessia) ja tekoaltaan lupahakemusasiakirjoihin on liitettävä ympäristövaikutusten arviointiselostus sekä yhteysviranomaisen lausunto arviointiselostuksesta. Näin ollen ympäristöselostuksella on merkittävä vaikutus YVA-prosessiin. Vaikka haitat tutkitaankin perusteellisesti YVA-prosessissa, niiden olisi pitänyt olla täydessä laajuudessaan käytettävissä tulvariskien hallintasuunnitelman valmistelussa.

Tulvariskien hallintasuunnitelman tavoitteena on löytää sellainen toimenpiteiden

kokonaisuus, jossa tulvahaittojen torjuntatavoitteet, vesienhoitolain ja terveydensuojelulain asettamat tavoitteet saavutetaan optimaalisella tavalla.

Optimaalisen tavoitteen saavuttamisessa ei voi olla millään tavoin mukana energiahyöty. Allashankkeen käynnistäminen ei ole tulvatyöryhmän tehtävä, niin kuin se Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman valmistelusta, sitä edeltävistä toimenpiteistä ja lausuntoajanjakson tapahtumista, todisteista ja todistajalausunnoista on kiistatta osoitettavissa.

Koska kyseessä on intressiristiriita tulvasuojelusuunnitelman toimenpiteiden tulvavahinkojen torjumisen hyödyistä vastaan toimenpiteiden haitoista, erityisesti terveyshaitat huomioiden, suunnitteluvaiheessa tulvatyöryhmällä olisi pitänyt olla käytettävissä **luotettava** ympäristöselostus.

Ramboll Finland Oy:ltä tilattu ympäristöselostus kuten myös Lapin liiton tilaama raportti ” Kemihaaran monikäyttöaltaan kalataloudellisen käytön edellytykset” (25.1.2010) on laadittu tavalla, joka tarkoitushakuisesti pyrkii harhaanjohtavaan mielipidevaikuttamiseen niin kunnallisten päättäjiä, tavallisten kansalaisten kuin tulvatyöryhmän keskuudessa, jättämällä pois suunnittelun kannalta oleellisia asioita.

Alla olevaan ympäristöselostukseen annettuun asetukseen viitaten voidaan todeta, että Kemijoen tulvatyöryhmä on tulvasuunnitelman laatimisessa ja asettaessaan laatimansa Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelmaehdotuksen yleisesti lausuttavaksi ilman po. asetuksen edellytysten täyttymistä, on syyllistynyt lain 200/2005 ja asetuksen 347/2005 vastaiseen toimintaan.

Ympäristöselostusta koskeva asetus 347/2005 sisältää mm. seuraavaa

4 §

Ympäristöselostuksen sisältö

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 8 §:ssä tarkoitetussa ympäristöselostuksessa on tarpeellisessa määrin esitettävä:

- 1) suunnitelman tai ohjelman pääasiallinen sisältö, päätavoitteet sekä suhde muihin asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin;
- 2) ympäristön nykytila ja sen todennäköinen kehitys, jos suunnitelmaa tai ohjelmaa ei toteuteta;
- 3) ympäristön ominaispiirteet sellaisilla alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia;

4) suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat, mukaan lukien varsinkin ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä merkitystä ympäristön- tai luonnonsuojelun kannalta, kuten Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet;

5) kansainvälisesti, Euroopan unionissa tai kansallisesti vahvistetut suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristönsuojelutavoitteet ja tapa, jolla mainitut tavoitteet ja ympäristönäkökohdat on otettu valmistelussa huomioon;

6) todennäköisesti merkittävät toissijaiset ja kertyvät vaikutukset,

yhteisvaikutukset sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät tai tilapäiset sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset muun muassa väestöön, ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, luonnon monimuotoisuuteen, eliöstöön, kasvillisuuteen, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastotekijöihin, yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan, aineelliseen omaisuuteen, kulttuuriperintöön mukaan lukien rakennusperintö ja muinaisjäännökset, luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä edellä mainittujen tekijöiden välisiin suhteisiin;

7) suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä, vähentää tai poistaa mahdollisimman kattavasti suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle aiheutuvat merkittävät haitalliset vaikutukset;

8) selvitys siitä, miksi käsitellyt vaihtoehdot on valittu ja miten arviointi on suoritettu, mukaan lukien esimerkiksi teknisistä puutteista tai osaamisen puutteesta johtuvat vaikeudet;

9) kuvaus suunnitelluista toimenpiteistä, jotka koskevat viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 12 §:n mukaista seurantaa; sekä

10) yleistajuinen yhteenveto edellä mainituista tiedoista.

5 §

Viranomaisten kuuleminen ympäristöselostuksessa annettavista tiedoista

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta ja tarpeen mukaan kunnan terveys- ja ympäristöviranomaisia sekä muita vaikutusalueella toimivia viranomaisia. Jos kysymyksessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, viranomaisen on kuultava myös ympäristöministeriötä sekä sosiaali- ja terveysministeriötä. (29.12.2009/1813) Edellä 1 momentissa tarkoitettu viranomaisten kuuleminen voidaan toteuttaa myös viranomaisten välisessä neuvottelussa. ***Neuvottelusta on laadittava muistio, josta ilmenevät keskeiset neuvottelussa esille tulleet asiat ja kannanotot.***

6 § (15.12.2011/1284)

Viranomaisten kuuleminen ympäristöselostuksesta sekä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta

Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, pyydettävä lausunnot elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja tarpeen mukaan kunnan terveys- ja ympäristöviranomaisilta sekä muilta vaikutusalueella toimivilta viranomaisilta. Jos kysymyksessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, lausunto on pyydettävä myös ympäristöministeriöltä sekä sosiaali- ja terveysministeriöltä. Lausuntojen toimittamiselle varatun määräajan on oltava vähintään 30 päivää.

7 §

Toiselle valtiolle ilmoittaminen

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista annetun lain 10

§:n 3 momentissa tarkoitettussa ilmoituksessa on esitettävä:

- 1) suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus sekä tiedot mahdollisista valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista, mukaan lukien terveysvaikutukset; sekä
- 2) tiedot päätöksentekomenettelystä ja kohtuullisesta määräajasta huomautusten esittämiselle.

Vaikutukset tulevat kiistattomasti ulottumaan Ruotsi aluevesille, joten lain mukaan on kuultava myös Ruotsin viranomaisia.

KHO:n päätöksissä koskien Vuotoksen tekoallasta ja Natura-aluetta todetaan mm. seuraavaa

<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/vuosikirjat/2002/200203339>

http://www.kho.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2005/09/kemihaaransoidennatura-paatoslainmukainen_0.html

”Koska ihmisen elimistöön kertyvä elohopea on pääosin peräisin ruoasta ja tältä osin lähes kokonaan kalasta, hallinto-oikeus on katsonut, että tekojärven rakentamisesta aiheutuva kalojen elohopeapitoisuuden nousu saattaisi ainakin osassa kaloja ravintonaan käyttäviä ihmisiä lisätä terveysriskejä. Näiden riskien arvioiminen ennalta on kuitenkin vaikeaa, koska vaikutukset riippuvat siitä, paljonko kalaa syödään. Lisäksi edellä mainitut asiakirjoissa esitetyt arviot elohopeapitoisuuksista ovat ainakin jossain määrin epävarmoja eikä elohopean kertymistä elimistöön ja sen vaikutuksia terveydelle varmuudella tunneta. **Kalojen elohopeapitoisuuksien tarkkailuvelvoite ja viranomaisten käyttörajoitustiedotteet eivät poista ainakaan kokonaan elohopeasta aiheutuvaa terveysriskiä.**”

”Vaasan hallinto-oikeus kumosi vesioikeuden päätöksen ja hylkäsi lupahakemuksen, koska kokonaisuutena arvioiden hankkeen vaikutukset olivat sellaisia vesilain 2 luvun 5 §:ssä (467/1987) tarkoitettuja huomattavia ja laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa ja vesiluonnossa ja sen toiminnassa, jotka estivät luvan myöntämisen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että hankkeen vaikutuksia, kun otettiin huomioon niiden laaja-alaisuus sekä erityisesti niiden syvälekäyvyys ja pysyvyys allasalueella ja allasalueella olevat luontoarvot, oli pidettävä vesilain 2 luvun 5 §:ssä (467/1987) tarkoitettuina huomattavina ja laajalle ulottuvina vahingollisina muutoksina ympäristön luonnonsuhteissa ja vesiluonnossa ja sen toiminnassa. Korkein hallinto-oikeus pysytti hallinto-oikeuden päätöksen lopputuloksen”

Korkeimman hallinto-oikeuden lausuma

”Korkein hallinto-oikeus katsoi, että hankkeen vaikutuksia, kun otettiin huomioon niiden laaja-alaisuus sekä erityisesti niiden syvälekäyvyys ja pysyvyys allasalueella ja allasalueella olevat luontoarvot, oli pidettävä vesilain 2 luvun 5 §:ssä (467/1987) tarkoitettuina huomattavina ja laajalle ulottuvina vahingollisina muutoksina ympäristön luonnonsuhteissa ja vesiluonnossa ja sen toiminnassa.”

korostaa nykyhetkeen sijoitettuna vesienhoitolain, terveydensuojelulain ja ympäristöselostuksen merkitystä vesistöhankeiden suunnittelussa. Tulvariskien hallintasuunnitelma on valmisteleva suunnitelma, jossa esitettävien toimenpiteiden osalta on tarkasti ja laajalti huomioitava edellä mainittu KHO:n päätös.

PATOTURVALLISUUS

Tulvariskien hallintasuunnitelmassa Kemijärven patoturvallisuus asiaa on käsitelty sivuilla 23 ja 43. Sivulla 23

4.3.4 Patorakenteet ja turvallisuus

”Kemijoen vesistöalueella on luokiteltu 1-luokkaan seuraavat vesistöpadot: Isohaara, **Kemijärven padot**, Lokka, Ossauskoski, Petäjaskoski, Porttipahta, Seitakorva, Taivalkoski, Vajukoski ja Valajaskoski. Padot sijoitetaan luokkiin vahingonvaaran perusteella. 1-luokan pato (ent. lain mukaan P-pato) aiheuttaa onnettomuuden sattuessa vaaran ihmishengelle ja terveydelle taikka huomattavan vaaran ympäristölle tai omaisuudelle (Patoturvallisuuslaki 11 §).

1-luokan padoille tulee laatia vahingonvaaraselvitys ja turvallisuussuunnitelma, joissa esitetään padon omistajan toimenpiteet onnettomuustilanteessa (Patoturvallisuuslaki 12 §).

1-luokan padot **tulisi mitoittaa** keskimäärin kerran 5000 - 10 000 vuodessa toistuvalla tulvalla eli tuon aikavälin padon suurimmalle juoksutustarpeelle.”

Patoturvallisuusasetus (319/2010) 2§ mukaisesti Kemijärven padot **on mitoitettava**, ei ”tulisi mitoittaa”, keskimäärin kerran 5000 - 10 000 vuodessa toistuvalla tulvalla. Suunnitelman lyhyt, väheksyvä, maininta Patoturvallisuuslain mukaisten toimenpiteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta, on yksi osoitus työryhmän tarkoitushakuisesta suunnittelusta.

Kemijärven patojen tilanne suhteutettuna Patoturvallisuuslain ja -asetuksen määräyksiin olisi pitänyt Kemijoki Oy:n toimesta pikaisesti lain ja asetuksen voimaantulon jälkeen laatia suunnitelma, joka toteutettuna täyttää padoille lain asettamat määräykset.

Suunnitelman sivulla 23 Kemijärven HW 80-kapasiteetiksi on ilmoitettu 540 milj. m³ (Talvensaari 2010) (ilmeisesti virheellinen), joka on 67,5% suunnitellun altaan kapasiteetista, 800 milj.m³.

Tällä hetkellä esim. Kemijärven kaupunkia suojaavan padon suojausvaikutus loppuu jo 1/250 tulvatilanteessa kuten tulvariskikartasta voi havaita. Patojen korottaminen poistaa Kemijärven tulvariskin ja samalla saadaan tarvittaessa vielä lisää vedenpidätyskapasiteettiä edellä mainittuun 540 milj.m³:n lisäksi. Tämä merkitsee sitä, että poikkeuksellisessa 1/250 tulvatilanteessa Rovaniemelläkään ei synny vahinkoja.

Kemihaaran allashankkeen käynnistämiseen ja lupapäätöksen saamiseen tulee kulumaan ainakin kaksikymmentä vuotta. (vrt. Sierilän voimalaitos, ympäristövaikutusten arviointi alkoi 1996, päätös tuli 3/2015).

Patoturvallisuuden takaaminen kuuluu yksinomaan säännöstelijälle, ja sitä ei voi millään perustella viivästyttää kymmeniä vuosia, ei edes tulvariskien hallintasuunnitelmaan perustuen.

Tulvatyöryhmän joidenkin jäsenten, ainakin Kemijoki Oy:n edustajan, on täytynyt olla

tietoisia, että Kemijärven padot ovat patoturvallisuuslain (494/2009) ja -asetuksen (219/2010) perusteella alimitoitettuja.

Patoturvallisuuslain ja -asetuksen noudattaminen Kemijärven patoja vahvistamalla ja korottamalla 1/5000-1/1000 tulvien edellyttämälle tasolle lisättynä voimassaolevan HW 80 mahdollisuudella, on toimenpidekokonaisuus, joka kumoaa väitteet, ettei vesienhoitolain (luku 4, 23§) 3. kohdan, "tavoiteltaviin hyötyihin ei päästä muilla teknisesti ja taloudellisesti kohtuullisilla ja ympäristön kannalta merkittävästi paremmilla keinoilla kuin vesimuodostuman muuttamisella". ***Vesimuodostuman muutos on yhtä kuin Kemihaaran allas.***

Kemijärven kalastusalueen mielestä tulvariskien hallintasuunnitelman on oltava nykyistä vesistön kalataloudellista tilaa ja tulevaisuuden suunnitelmia tukeva, johon esitetyistä vaihtoehdoista ainoa hyväksyttävä vaihtoehto löytyy Patoturvallisuuslain (494/2009) edellyttämien toimenpiteiden toteuttamisella ja HW 80 säännöstelytilavuuden käyttämisellä ja jopa lievällä korottamisella suurtulvan uhatessa. Kun edellä olevan lisäksi Kemijärven säännöstelyn lupaehtoja muokataan enemmän tulvariskien hallintaa huomioivaksi ja tulvien ennustettavuuden mallinuksia kehitetään nykyisestäään, tulvariskien hallinta toteutuu poikkeuksellisen suurten tulvienkin uhatessa.

TULVANSUOJELUTOIMENPITEIDEN VAIKUTUS KALASTOON, KALASTUKSEEN, MATKAILUUN JA VESISTÖN KALATALOUDELLISEEN KEHITTÄMISEEN

Kaikkien tulvansuojelutoimenpiteet, lukuun ottamatta Kemihaaran allasvaihtoehtoa, ovat Yli-Kemin ja Kemijärven kalatalouden nykytilan säilyttämisen ja kehittämisen kannalta neutraaleja tai lievästi positiivisia. Tämän johdosta po. vesistöalueiden kalatalouden nykyistä tilaa ja tulevaisuutta on tarvetta tarkastella pelkästään Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman ensisijaisen vaihtoehdon, Kemihaaran altaan, vaikutusten pohjalta.

Ramboll Finland Oy:n fiktiivinen raportti Kemihaaran altaan kalataloudellisista vaikutuksista arvioi vaikutuksia nykytilanteen pohjalta, kun vaikutukset tulee ennakoida n. 20 vuoden päähän, jolloin Kemijärvi-Ylikemi-vesistökokonaisuuden kalataloudellinen tilanne tulee olemaan merkittävästi parempi nykyiseen verrattuna.

Mikä po. vesistön kalataloudellinen tilanne tulee olemaan tilanteessa, jossa tulvariskien hallintasuunnitelman ensisijaista vaihtoehtoa, Kemihaaran allasta, mahdollisesti ryhdytään rakentamaan, on riippuvainen luonnollisesti tulevien kehittämistoimenpiteiden laajuudesta ja onnistumisesta.

Taulukko 1. Kemijärven kalaston rakenne nykyään ammatti-, kotitarve- ja virkistyskalastuksen tarpeita silmällä pitäen (Perustuu kalastajilta saatuun suulliseen palautteeseen)

Kalalaji	Kannan vahvuus	Esiintymisalue	Huomioita
Hauki	Erittäin vahva	Koko vesistö	Paljon suuria yksilöitä
Kuha	Erittäin vahva	Koko vesistö	Paljon suuria yksilöitä
Muikku	Erittäin vahva	Lähes koko vesistö	
Ahven	Vahva	Koko vesistö	Paljon suuria yksilöitä
Siika	Heikko	Paikoittain	
Järvitaimen	Heikko	Itäinen haara ja pääuoma	
Made	Kohtalainen	Koko vesistö	Sukuelinten sairaus

Taulukko 2. Yli-Kemin kalaston rakenne nykyään
(Perustuu kalastajilta saatuun suulliseen palautteeseen)

Kalalaji	Kannan vahvuus	Esiintymisalue	Huomioita
Harjus	Erittäin vahva	Koko vesistö	
Purotaimen	Kohtalainen	Eryteisesti sivuvedet	
Järvitaimen	Jonkin verran	Pääväylät, jonkin verran sivuvedet	2-5 kg:n yksilöitä
Hauki	Kohtalainen	Pääväylät	Kemihaaraan asti
Siika	Heikko	Paikoittain pääväylissä	Pykäläisestä alaspäin
Puronieriä	Vahva	Vesistön yläosissa	Eryteisesti sivuvesissä

Kuten yllä olevista taulukoista voidaan havaita, Ylikemi-Kemijärvi vesistökokonaisuus on tällä hetkellä kalastoltaan erinomaisessa kunnossa kaikkien kalastuksen harjoittajien tarpeisiin.

Po. vesistöalueen kalataloudellisen kehittämisen päätavoitteet tuleville vuosille ovat

1. Merilohen vaelluskierron palauttaminen lohiväylien ja muiden tarvittavien toimenpiteiden avulla Kemijärven yläpuoliseen vesistöön

2. Paikallisen purotaimenkannan vahvistaminen koko vesistöalueella
3. Paikallisen järvitaimen- ja vaellussiikakannan luontaisen kierron vahvistaminen
4. Kalastusmatkailun kehittäminen merkittäväksi toimeentulolähteeksi paikallisille asukkaille ja yrityksille

Velvoitehoidon lisäksi vesistöalueelle on toteutusasteella ja suunnitteilla mm. seuraavia toimenpiteitä

- Kalastajan Savukoski-hanke, jonka puitteissa tullaan seuraavan viiden vuoden aikana siirtämään kalastusmatkailun kehittämiseksi ja mm. lohen käyttäytymisen ja kutualueiden selvittämiseksi n. 1500 Perämeren lohta Yli-Kemille.

- Kemijoen luontaisen purotaimenkannan hyödyntäminen nykyistä laajemmin poikasistutuksina ja mätirasiaviljelyn keinoin Yli-Kemin ja Kemijärven sivuvesiin

- Kemijärvestä nousevan järvitaimenen kannan lisäämistä mm. mätirasiaviljelyn keinoin

Kun luodaan vesistökokonaisuuden kalataloudellisen tilan skenaario n. 20 vuoden päähän, ja arvioidaan Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman vaikutusta nykyisen ehdotuksen pohjalta siihen, suhteutettuna vesienhoitolakiin, sekä ihmisten terveyteen ja viihtyvyyteen, voidaan todeta, että edellä mainituista seikoista koostuva yleinen etu on liian kallis uhraus tarkoitushakuisesti laaditun Kemijoen tulvariskien hallintasuunnitelman hyväksymiseksi.